נענה מלאך מתוך האש גרסינן ולא גרסינן מלאך המות וירושלמי מייתי קרא לא ירגנו עלי היער:

במזמוטי חתן וכלה. וירושלמי גרס בשמעתא מתן והיא היא:

והתניא שלשה הרצאות יש. פרש"י דאלרי מיהא קמיה מאן דאלרי כלומר כיון שחגיגה בן מכיאלי הרלה לפני רבי עקיבא דאלרי לפני ר' יהושע מיחסב כמו דאלרי קמיה לאפוקי דר"א בן ערך שהרלה לפני רבן יוחנן בן זכאי שלא הרלה בפני שום אדם ולא משמע לי כלל דמנא ליה דחשיב כיון דאלרי קמיה מאן דאלרי כמאן דאלרי קמיה דמי ועוד דלא הוי שיעתא לפי תירוצו דלעיל דאלרי ואלרו קמיה דחשיב והשתא לי הדר ביה הוה ליה למימר אלא כיון דאלרי כו' וגם מה שפי' רש"י בשם רבינו הננאל דמשמע ליה דחגיגה שאדם אחר הרלה לפני חגיגה לא יתכן דאם כן ד' הרצאות (ח) בהון ועוד מנא ליה הא דהרלה אחר בפני חגיגה ואינו מפורש בשום בריתא על כן נראה להר"י כמו שפירש בספר היאר דאלרי ואלרו קמיה קחשיב אותן שהגליחו כל כך להרצות בפני רבם הכי ר' יהושע בפני רבו רבן יוחנן בן זכאי ור"ע בפניו שהיה רבו ורבי חגיגה בפני רבי עקיבא רבו וחשיב שלשה הרצאות שהלכו בענין זה לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו בפניו ואפי' הרלה לא הרלה מקמי מאן דאלרי ומעיקרא שני ליה כולו אלא שלא הניח המקשה כל דבריו דפריך ליה כיון שלא הרלו מקמי חגיגה היה לו לחמוה ר"א בן ערך כמו חגיגה ומשני ליה דאלרי מקמיה מאן דאלרו שהוא הרלה בפני ר"ע רבו שהגליח בפני ר' יהושע ואלרי ואלרו קמיה קרינא ליה כר' עקיבא לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו לפניו (ט) ואפי' הרלו לפניו רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרצה הם"ד: (י) ר"ח לפרוסי וכו' שאלו לו עליו טפי: (כ) ר"ה בתולה וכו' ופרש"י בשהיא לומרת בתולה אני ואי לא שמיא דשמואל: (ל) בא"ד ולהר"י נראה דקא מיבעי ליה מי קטרחינן לבודקה על פי חבית כדאיתא בריש כתובות דאי דשמואל לא שמיא טרחינן לבודקה ואי דשמואל שמיא לא טרחינן ומוקמה בחזקת בעולה אי נמי קמבעיא ליה בתר דבדקינה על פי החבית מי חיישינן לדשמואל או דלמא דשמואל לא שכיח והא לא קא מיבעי ליה אי חיישינן שמא לא נבדקה יפה אח"ל דשמואל לא שכיח הם"ד ואח"כ מה"ד דשמואל לא שכיח וכן מסקינן וכו' דרב גויריה וקשה להר"י כל"ל ומיהא אך נמחק: (מ) בא"ד אבל גמר ביאה כדי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שהיה רוכב על החמור וירצא מירושלים והיה מהלך בדרך וכו' מחמר אמריי ללמוד תורה מפיו אמר לו רבי וכו' אמר לו בני לא כך: (ב) שם פתחו כל האילנות כולן ואמרו שירה וכו' הללויה ויש אומרים שירה זאת אמרו אז ירננו עצי היער (נענה מלאך וכו' המרכבה) תפ"מ וז"ב ס"פ ואף מלאך נענה מתוך האש ואמר וראי הן הן מעשה מרכבה: (ג) שם במעשה מרכבה כר"א בן ערך יש נאה דורש וכו' יאין נאה דורש אבל אתה אב"ע נאה דורש: (ד) שם ר' יהושע ודרש במעשה מרכבה ואותו היום וכו' ונתקשרו שמים וכו' לשמוע מעשה מרכבה בני אדם: (ה) שם מן השמים ואמר עלו לכאן וכו' מרקלין גדולים מוכנים לכם ומצעות נאות: (ו) שם לא קחשיב איני והא מגיעא: (ז) שם אני שם שיר טיור הזהרו שאל תאמרו: (ח) תוס' ד"ה והמגיע וכו' ד' הרצאות הן ועוד וכו' בפני חגיגה דאינו מפורש וכו' בפני רבן בגון הכא ר' יהושע וכו' וכ' עקיבא בפני רבי יהושע שהיה רבו וכי חגיגה בפני ר"ע וכו' ופריך ליה מין: (ט) בא"ד ופפ' הרלו לפניו לא הרצה תלמיד לפני רבו הלכך לא דמי להא דילדא וכו' ולא הרצה מקמי מאן דאלרי רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרצה הם"ד: (י) ר"ח לפרוסי וכו' שאלו לו עליו טפי: (כ) ר"ה בתולה וכו' ופרש"י בשהיא לומרת בתולה אני ואי לא שמיא דשמואל: (ל) בא"ד ולהר"י נראה דקא מיבעי ליה מי קטרחינן לבודקה על פי חבית כדאיתא בריש כתובות דאי דשמואל לא שכיח ואי דשמואל שכיח לא טרחינן ומוקמה בחזקת בעולה אי נמי קמבעיא ליה בתר דבדקינה על פי החבית מי חיישינן לדשמואל לא שכיח והא לא קא מיבעי ליה אי חיישינן שמא לא נבדקה יפה אח"ל דשמואל לא שכיח הם"ד ואח"כ מה"ד דשמואל לא שכיח וכן מסקינן וכו' דרב גויריה וקשה להר"י כל"ל ומיהא אך נמחק: (מ) בא"ד אבל גמר ביאה כדי:

תורה אור השלם

1. הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ: הֶהָרִים וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים:
תהלים קמח ז
2. לֹא יָשַׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי:
תהלים קא ז
3. יְקַר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו:
תהלים קטז טו
4. דִּבֵּשׁ מְצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָ פֶּן תִּשְׂבָּעֶנּוּ וְהַקֵּאתָהוּ
משלי כה טז
5. וּמְעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּךְ וְכָרוֹת לֹא תַקְרִיבוּ לְיְיָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ:
ויקרא כב כד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נבנסו וכו' ולא עלו למעלה ממש. עי' ניסין דף פד ע"ל תוס' ד"ה ע"מ שתעלי לרקיע: ד"ה בתולה וכו' ושמא כאן שאם היא בכלל האיסור. עיין נדרים דף ל ע"ב מ"ר ד"ה מזרי לומר:

מוסף רש"י

הא בדברי תורה. היו נאמרין ואין מתהלכין על שקר (שבת קכ:). קיצץ בנטיעות. קלקל ונטיעה כשנכנס לפרדס ומקצץ הנטיעות, ולפי שדימה אותן בחתלה הדברים לנכנס לפרדס, נקט ליטנא דקיצץ בנטיעות (לקמן טז:).

רבינו חננאל

לנביאים כעין דמות מה שיישר לפניו. ויש מי שאמר מלאך הוא זה שנאמר בו ושרר רשיה ושחוררות כעורב: עד כדסיון רמיו פשטוה אחד לכסא ואחד לשרפרף. י"ח קללות קיילל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להן ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד. וחשבון י"ח קללות הא דכתיב כי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה וגו' אלו ת"ר סדרי משנה: לא אהיה חובש כלומר לא הייתי מחובשי ביהמ"ד. ובביתי אין לחם ואין שמלה. אין בידי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד. איני והא אמר רבה לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה רשאי אמנה אם יש איש עושה משפט מבקש אמנה. ומפרקינן ל"ק במשא ומתן לא היו אנשי אמנה אכל בדברי תורה לא היו משקרין אלא היו בעלי אמונה. ג' הרצאות הרצו במעשה מרכבה. ר' יהושע הרצה לפני ריב"ז [ר"ע הרצה לפני ר"י חנניא בן חכינאי הרצה] לפני ר' עקיבא הני כולהו ארצו וארצו אחרינו קמייהו. אבל ר' אלעזר בן ערך ארצי ולא ארצי אחרינו אביה. ת"ר ד' נכנסו לפרדס. אלו הן בן עזאי ובן זומא אחר ור' עקיבא. אמר להם ר' עקיבא כשאתם מגיעים אל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. פי' כינוהו פרדס מעין ו) ג"ע שהיא גנוזה לצדיקים כך אותו מקום הוא מקום בערבות שהנשמות של צדיקים צרורות בו ומפורש בהיכלות שהיו החכמים הראוין למדה הזו מתפללין ומנקין עצמן מכל דבר טומאה וצמין ומטבלין ומטהרין והיו משתמשין בשמות וצופין בהיכלות וראוין [היאך] משמרות המלאכים במעמדם והיאך היכל אחרי היכל ולפני' מהיכל וצוה אותם ר"ע בשאתם מגיעין להבים באובנתא דליבא אצל אבני ש"ש טהור אל תאמרו מים מים שאין שם מים כל עיקר אלא דמות נראית והאומר מים נהדף שנמצא משקר ובלשון הזה מפורש בהיכלות רבתי מפני ששומרי היכל פתח שיש מטילין ומשליכין אלף אלפי גלי מים ואין שם אפי' טפה אחת. א"ר עקיבא נראה כמי שיש בו גלי מים ואין בו אפילו טפה אחת אלא אויר זיו אבני שיש טהור שהן כלולות בהיכל שהיה זיו פניהם דומים למים והאומר מים הללו מה טיבן נהדף כו' ואינם עולים בשמים אלא צופים וראוים באובנתא דליבא כאדם הרואה ומכיר מתוך אספקלריא שאינה מאירה ז) ובן עזאי הצץ ונפגע כלומר נטרפה דעתו אחר קיצץ בנטיעות כיון שכינו המקום ההוא פרדס א' קיצץ בנטיעות. כלומר דיבר כלפי למעלה כלומר הוסיף להזכיר בשמות כדי להביט באספקלריא מאירה ומת בן זומא הצץ ונפגע כלומר נטרפה דעתו אחר קיצץ בנטיעות כיון שכינו המקום ההוא פרדס א' קיצץ בנטיעות. כלומר דיבר כלפי למעלה

מקופת שמוז הוה. דאין דרך להתקשר שמים בעצים: **במזמוטי חתן.** מיני שחוק שמשחקין לפניהן: **סיפר.** דברים הללו: **לכם שליחים.** של מיתות היושבות לפני השכינה: **הרלה דברים.** דרש במעשה המרכבה: **דאלרי ואלרו קמיה.** שהרלה לפני אחרים ואחרים הרלו לפניו: **דאלרי מיהא קמיה מאן דאלרי.** אם לא הרלו אחרים לפניו הוא הרלה לפני מי שחזר והרלה לפני אחרים כלומר כאן המשוס דרבי עקיבא להודיע שהוא הרלה ואחרים הרלו לפניו אבל ר"א לא אחרים הרלו לפניו ולא הוא הרלה לפני מי שהרלה לפני אחרים: **נכנסו לפרדס.** עלו לרקיע על ידי שם: **שיש טהור.** מבהיק כמיס צלולין: **אל תאמרו מים מים.** יש כאן מיך נלך: **הלין.** לגד השכינה: **ונפגע.** נטרפה דעתו: **יקר בעיני ה' המותה לחסידיו.** הוקשה מיתתו לפניו לפי שמת בחור ומעפ"כ מי אפשר שלא ימות משוס שנאמר כי לא יראני האדם וחי (שמות לג): **שאלו אם כן זומא מהו לסרוסי כלבא.** הואיל וסירוס כתיב אצל מומי קרבן ז) וכלב אפילו חליפיו אסור למזבח משוס מחיר כלב ח) אסור לסרסו או לא: **בתולה שעיברה מהו לכהן גדול.** והיא אומרת שימצאו לה בתולים אי נמי כהן גדול נשאה ולא ידע שהיא מעוברת ומצא לה בתולים ואחר כך נמצאת מעוברת מהו לקיימה משוס בתולה מעמיו יקח (ויקרא כא): יכול

נענה מלאך מתוך האש גרסינן ולא גרסינן מלאך המות וירושלמי מייתי קרא לא ירגנו עלי היער:

במזמוטי חתן וכלה. וירושלמי גרס בשמעתא מתן והיא היא:

והתניא שלשה הרצאות יש. פרש"י דאלרי מיהא קמיה מאן דאלרי כלומר כיון שחגיגה בן מכיאלי הרלה לפני רבי עקיבא דאלרי לפני ר' יהושע מיחסב כמו דאלרי קמיה לאפוקי דר"א בן ערך שהרלה לפני רבן יוחנן בן זכאי שלא הרלה בפני שום אדם ולא משמע לי כלל דמנא ליה דחשיב כיון דאלרי קמיה מאן דאלרי כמאן דאלרי קמיה דמי ועוד דלא הוי שיעתא לפי תירוצו דלעיל דאלרי ואלרו קמיה דחשיב והשתא לי הדר ביה הוה ליה למימר אלא כיון דאלרי כו' וגם מה שפי' רש"י בשם רבינו הננאל דמשמע ליה דחגיגה שאדם אחר הרלה לפני חגיגה לא יתכן דאם כן ד' הרצאות (ח) בהון ועוד מנא ליה הא דהרלה אחר בפני חגיגה ואינו מפורש בשום בריתא על כן נראה להר"י כמו שפירש בספר היאר דאלרי ואלרו קמיה קחשיב אותן שהגליחו כל כך להרצות בפני רבם הכי ר' יהושע בפני רבו רבן יוחנן בן זכאי ור"ע בפניו שהיה רבו ורבי חגיגה בפני רבי עקיבא רבו וחשיב שלשה הרצאות שהלכו בענין זה לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו בפניו ואפי' הרלה לא הרלה מקמי מאן דאלרי ומעיקרא שני ליה כולו אלא שלא הניח המקשה כל דבריו דפריך ליה כיון שלא הרלו מקמי חגיגה היה לו לחמוה ר"א בן ערך כמו חגיגה ומשני ליה דאלרי מקמיה מאן דאלרו שהוא הרלה בפני ר"ע רבו שהגליח בפני ר' יהושע ואלרי ואלרו קמיה קרינא ליה כר' עקיבא לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו לפניו (ט) ואפי' הרלו לפניו רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרלה הלכך לא דמי להא דילדא ומיהו כשנדקדק פרש"י יש לישבו דה"ק דאלרי דאלרי מיהא קמיה מאן דאלרי אם לא הרלו אחרים לפניו הוא הרלה מיהא מקמי מאן דאלרי ומשוס ר"ע החקק למנותו דאלרי ואלרו קמיה אבל ר"א למה נחשביה לא הורלו לפניו ולא הורלו מקמיה מאן דאלרי:

נכנסו לפרדס. כגון על ידי שם ולא עלו למעלה ממש אלא היה נראה להם כמו שעלו וכן פי' בערוך (י): **לסרוסי כלבא.** משוס שאף מחיריו אסור לקרבן שאלו לו (יא) עפי מאחריני וכן פרש"י: **בתולה** שעיברה מהו לכהן גדול. ופרש"י (כ) שהיא אומרת בתולה אני ואי שמיא דשמואל מהימנא וקשה להר"י דהא פרק קמא דכתובות (דף יג.) תנן היתה מעוברת ומה טיבו של עובר זה מאיס פלוגי וכהן הוא וכו' רבי יהושע אמר לא מפיה אנו חיין כו' והכא משמע דקבעיא אליבא דר"ע (מ) ושמא כאן שאף היא בכלל האיסור דכתיב (ל) [והוא אשה בבתוליה יקח] קרי ביה יקיח נאמנת ולהר"י נראה (ל) דטרחינן לבודקה ע"פ חבית כדאיתא בריש כתובות (דף י: ושם) ואי דשמואל לא שכיח לא טרחינן ומוקמה בחזקת בעולה אי נמי קמיבעיא ליה כהך דבדקינה ע"פ החבית אי חיישינן שמא לא נבדקה יפה דשמואל לא שכיח וכן מסקינן בריש מיוקה (נדה דף סד: ושם) שאני שמואל דרב גוברייה אך קשה להר"י דהא מסקינן בכתובות (דף ו: ושם) דשמעתין דדם מיפקד פקיד לדוב בקיאין בהטייה וי"ל דודאי תחילת ביאה דוב בקיאין בשעת מעשה (מ) אבל גמר כדי שתתעבר אי אפשר כי אם לשמואל:

ומחיוהו

א) [מי' פ"ד מהלכות יסודי התורה הלכה יג]: ב) מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל' י סמג לאוין קכ טוש"ע אה"ע סי' ה סעיף יא:

ז) [תוספת' פ"כ], ב) [ובמות פנ:], ד) [תוספת' פ"כ], ה) [פרש"י ע"ז תמלא לקמן עו. ד"ה אחרון], ו) [נ"מ קיא:], ז) [עי' תוס' שבת קי: ד"ה מ"ל], ח) נדה סל:, ט) [ד"ה ונפגע אחרי ד"ה יקרן], י) [ויקרא כבן], כ) [דברים כג], ל) [ערך מנן וע"ש], מ) עי' יבמות פד:, נ) ל"ל אלמנה וגרוש, לא יקח כי אם וגו',

יכול אני לבעול. שהיה בקי בהטייה חזו נמי נבעלת כן: **באמבטי.** כלי שרוחצין בו בל הגוף וי"ל שהטיח שם מלא שכבת זרע ונכנס במעיה: **מעיקרא.** כשילאת מן המלא: **מאין ולאין.** מאין תבא ואין לכך טרוד: **לוסף הייתי.** מתבונן הייתי במעשה בראשית: **ואין ביניהן.** במקום מיוחדן מקום קשרי כיפת הרקיע בקרקע: **גודא דגמלא.** כשמסדרין לוחין של גשר זו אצל זו אי אפשר שלא תהא ריוח בינתיים וכן גלימי וכן כסי: **סחופין.** כפופין: **אחר קיצץ בנטיעות.** קלקל ועיות בנכנס לפרדס ומקצץ הנטיעות. ולפי שדימה אותן בתחלת הדברים לנכנס לפרדס נקט ליגא דקיצץ בנטיעות: **לא עמידה** לא גרסינן: **לא עורף.** דבכל לדיהן יש להם פיים: **עיפוי.** עיפות: **פולסי.** מכת מקל בשטוגאל"י: **פוגלא.** לגון: **ממיטרא.** ערוגה: **וגוחין לאבדן.** על ידי שכתה: כי

יכול אני לבעול כמה בעילות בלא דם או דלמא דשמואל לא שכיחא אמר להו דשמואל לא שכיח [6] וחיישינן שמא באמבטי עיברה והאמר שמואל [3] כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעה [6] מעיקרא נמי יורה כחץ הוה ת"ר [3] מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו אמר לו מאין ולאין בן זומא אמר לו צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד שנאמר [1] ורוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת אמר להן רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחוץ מכדי ורוח אלהים מרחפת על פני המים אימת הוי ביום הראשון הבדלה ביום שני הוא דהואי דכתיב [2] ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רב אחא בר יעקב כמלא נימא ורבנן אמרי כי גודא דגמלא מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי אהדדי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהדדי אחר קיצץ בנטיעות עליו הכתוב אומר [3] אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא [6] למיתב למיכתב זכוותא דישראל אמר גמירא [4] דלמעלה לא הוי [7] לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום ב' רשויות [8] הן אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא א"ל מ"ט כי חזיתיה לא קמת מקמיה איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר יצתה בת קול ואמרה [4] שובו בנים שובבים חוץ מאחר [9] אמר הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאו אלישע בן אבויה את [6] עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה אמרה אחר הוא שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה א"ל מאי דכתיב [5] גם את זה לעומת זה עשה האלהים אמר לו כל מה שברא הקב"ה [10] ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא נהרות אמר לו ר"ע רבך לא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים ברא גן עדן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם אמר רב משרשיא מאי קראה גבי צדיקים כתיב [6] לכן בארצם משנה יירשו גבי רשעים כתיב [7] ומשנה שברון שברם שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב [8] לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז אמר לו [6] אלו דברי תורה שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז [11] ונוחין לאבדן ככלי זכוכית [11] אמר לו ר"ע רבך לא אמר כך אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית [12] אע"פ שנשברו יש להם תקנה אף ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה אמר לו אף אתה חזור בך אמר לו [13] כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ת"ר מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו [1] אמר לו מאיר חזור לאחריך שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת א"ל אף אתה חזור בך א"ל ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה עיילה לבי מדרשא א"ל לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו [9] אין שלום אמר ה' לרשעים עיילה לבי כנישתא אחריתי א"ל לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו [10] כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עיילה לבי כנישתא אחריתי א"ל לינוקא

שדומה לגילה והיה בבוקר לעולם הבא אם יגאלך טוב יגאל זה הקדוש ברוך הוא שנאמר טוב ה' לכל (תהלים קמה) [14] יגאל ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי אמרו ליה [15] אין [אמרין] לך בההיא עלמא למאן את בעי למקרבה קדמייתא לאבוך או לרבך אמר לון מיקרב לרבי קדמוי ובתר כן לאבוך א"ל ולא כן תנינן [16] מגילין תיק הספר עם הספר מגילין אגיסא בזכות תורתו: הא

ומחיוהו שיתין פולסין. להודיע [2] לו שאין יכולת למטטרון יותר מאחריני: **שובו בנים שובבים.** בירושלמי מפרש למה אירע לו כך ואיכא טפי מקראות שדורש והיה הורג [3] דזברי דברי תורה ואמר כל תלמיד דהוה ממי ליה הוה קטיל ולא עוד דהוה על נפש ועדא הוה ממי טליא קמיה סופרא ואמר מאן אלו עבדין הכא כו' כיון דהוו שמעין ליה שבקין ואזלין וקאמר ליה ר"מ מאי דכתיב [1] (וה' בירך) את כל אשר לאיוב למשנה (איוב מב) ואמר לו שכפל לו ממונו והוא הסיג שר"ע דרש ליה בזכות מלות ומעשים טובים ברך מרלאשיתו ומייתי ליה טוב אחרית דבר מרלאשיתו ודרש ליה ר"מ לאלם שהוליד בנים בילדותו ומתו וזקנותו הוליד ומתקיימו ואמר לו ר"ע רבך לא כך דרש אלא טוב אחרית דבר שהוא טוב מרלאשיתו [ובין] הוה המעשה אמוראי אני הוה מגדולי ירושלים ויוסי ובוא שבא למהולי קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד ולר"מ ולר' יהושע במקום אחר מן דאלנין ושתין שרין מטפחין ומרקדים אמרי עד דאלנין עסקין בדידהו נעסוק בדידן יסבו ונתעסקו בדברי תורה ירדה אש מן השמים והקיפה אותן אמר לון אבויה אבא גברין מה בתתם לשרוף ביתי אמרו לו מ"ו אבא יושבין היינו ומחזרין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני לא בתם נתנו אמר הואיל וכך כתה של תורה אם יתקיים הבן הזה לתורה אני מפריש ולפי שלא היתה כוונתו לשמים לפיכך לא נתקיימו בו ובמקום שיש בגמרא שלנו אחורי הפרגוד יש לשם מאחורי בית קדשי הקדשים עוד איתא התם שהיה רוכב ביום"כ אחל להיות בשבת ושמע כו' ומייתי הוא דפרק קמא דקדושין (דף לט:) שראה (מ) אחד שנטל הבנים ושילח את האם וכי מייתי נפל ומת ולא היה דורש כו' יעקב כדמייתי התם ועוד איתא שראה לשון רבי יהודה המחתום נתון בפי כלב והיינו גברא רבה דקדושין ורבי נתן אומר כשהיתה אמו מעוברת ממנו עברה לפני ע"ז והריחה מאותו המין ואכלה והיה אותו המין (ג) (מזדעזע בגופה מ) כעבנא ולבסוף אלה מתנוגא ואמרו לו לר"מ רבך אבאים אזל גביה לבקרמי' וא"ל חזור בך אמר מי הדרנא מתקבלין אמר ליה והכתיב (תהלים ל) משל אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם בכה אלעזר ונפטר א"ל מאיר דומה שמתוך תשובה נפטר (מ) וכי מן [דקבנויה] ירדה אש מן השמים ושרפה אותו וא"ל לר"מ הא קבר דרבך [מוקיד אתא] וקא פרים גלימיה עליה ואמר ליי (פה) הלילה וגו' (רות ג) ליי פה בעולם הזה

א [מ"י פ"א מהלכות יסודי התורה הלכה יא]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אינו מזרעת דלמא מעיקרא נמי יורה: (ב) שם דאתיהבא ליה רשותא חדא שעתא ביומא למיחב ולמיכתב זכוותא: (ג) שם שמא חס ושלום שתי רשויות יש בשמים מיד אפקוהו: (ד) שם מון מאחר שידע בבודי ומרד בי אמר המלך ואיטריד כו' לתרבות רעה אשכח כל"ל ותיכם נפק נמתק: (ה) שם כן אבויה את שישמך יצא בכל הארץ עקר פוגלא: (ו) שם כל מה שברא הקב"ה בעולמו בכל כגנדו: (ז) שם לאבדן ככלי זכוכים ר"ב ס"א ס"ל האלהים אפילו ככלי חרס אבל ר"ע כי': (ח) שם וכלי זכוכים הללו אע"פ שנשתברו יש: (ט) שם אמר לו והלא כבר שמעתי: (י) שם ללמוד תורה מפיו כיון שהגיע לתחום שבת אמר לו מאיר: (כ) תוס' ד"ה וממיטיו וכו' להודיע שאין לו יכולת יותר מאחריני כל"ל: (ל) ר"ה שובו וכו' והיה הוגג רבי תורה ואמרינן כל מגמיד דהוה תמי ליה משבח באודייתא הוה קטיל ולא עוד אלא דהוה על וכו' קמי סופרא והוה אמר מאן אלין יתבין עבדין הכא כו' ובירון דהוו שמעין כן הוון שבקין ליה ואזלון לון וקאמר ליה לרבי מאיר וכו' מר' עקיבא דרש ליה וה' ברך את איוב מראשיתו בזכות מלות ומעשים טובים שהיו ביה מרלאשיתו ומייתי ליה טוב אחרית דבר וכו' אלא טוב אחרית דבר כשהוא טוב מרלאשיתו ובו הוה המעשה אמוראי אבויה מגדולי ירושלים הוה ויוסי שבא למהולי אותו קרא וכו' אמר ר"א לרבי יהושע על דאלנין עסקין וכו' נעסוק אנן בדידן וכו' אמר לון אבויה רבותי מה בתתם לשרוף את ביתי עלי אמרו לו מ"ו אלא יושבין היינו ומחזרין בדברי תורה וכו' הדברים שמחים כנתינתן מסיני ותיתה האש מלחך סביבותיו בלחיכתן מסיני נתינתן מסיני לא בתם נתנו אמר להן אבויה הואיל וכו': (מ) בא"ד שראה אדם אחד שנטל הבנים: (נ) בא"ד וכיה אותו המין מפעפע בגופה בעבנא. ר"ב פירוש כאדם של עבנא: (ס) בא"ד דומה שמתוך תשובה נפטר רבי מן דקבנויה ירדה אש מן השמים ושרפה את קברו ואמרו ליה לרבי מאיר הא קיברא דרבן אייקר מה עבד אתא וקא פרים: (ע) בא"ד טוב ה' לכל וא"ס לא כל"ל ותיכם יגאל נמתק: (פ) בא"ד אמרו ליה לר"מ אין אמרין וכו' אמר לון אנא מיקרב לרבי קדמי:

לעזי רש"י

בשטונאד"י. מקלות.

עין משפט נר מצוה

תורה אור השלם

1. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: בראשית א ב
2. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם: בראשית א ו
3. אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ וְאַל תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה הִיא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ וְחִבֵּל אֵת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: קהלת ה ה
4. שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם יְיָ כִּי אֲנִכִי בְּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן: ירמיהו ג יד
5. בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בַטּוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַּם אֶת זֹאת לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים עַל דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה: קהלת ז יד
6. תַּחַת בָּשְׁתְּכֶם מִשְׁנֶה וּכְלִמָּה יָרְנוּ חֵלְקָם לָכֵן בְּאַרְצָם מִשְׁנֶה יִירָשׁוּ שִׂמְחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם: ישעיהו סא ז
7. יִבְשׁוּ רִדְפֵי וָאֶל אֲבֹשָׁה אָנִי יַחְדָּו דֹּמָה וָאֶל אַחֲתָה אָנִי הֵבִיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֶה שִׁבְרוֹן שָׁבְרֵם: ירמיהו יז יח
8. לֹא יַעֲרְכֻנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וְתַמּוּרָתָהּ כְּלִי פָז: איוב כח יז
9. אֵין שָׁלוֹם אָמַר יְיָ לָרְשָׁעִים: ישעיהו מח כב
10. כִּי אִם תְּכַבְּסִי בֹּרִית וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: ירמיהו ב כב

גליון הש"ס

גמ' וחיישינן שמא באמבטי עיברה. עיין מפנה למלך פט"ו מהל' מיאות הלכה ד ופי"ז מהל' מ"ב הל' יג:

מוסף רש"י

נוחין לאבדן ככלי זכוכית. לא שאין לה תקנה (שיש להם תקנה לתיקון ולחזור ולעשות מהן כלי) אלא שנפסדין לשעתן ואין מתקיימין (סנהדרין צא.).

רבינו חננאל

דכיון דחזא למטטרון דאתיהבא ליה רשותא חדא שעתא למיחב למכתב זכותא דישראל אמר גמירי דלמעלה באותו מקום אין שם ישיבה שמא שתי רשויות הן. יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאלישע שיש לו אדון שהוא עליו וזה שאמר אחר משום ר' עקיבא כי רשע מתייסר בגיהנם חלקו וחלק הצדיק והצדיק זוכה בג"ע חלקו וחלק הרשע ואסמכוה אקרא דלכן בארצם משנה יירשו ומשנה שברון שברם. ד"א לאו דסמכא הן וקרא מדרש הוא ולא עיקר. מיהו אית לן למימר שהמחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה ועונו גדול מאד הוא ועליו ועל כיוצא בו נאמר ומשנה שברון

כי שכיב. אמר: **אמרי.** ברקיע לא מידן נדייניה כו׳: **חדא הוה ביננא.** תלמיד אחד היה ביניהו ונכשל ויצא לתרבות רעה ואין כח בין כולנו להביאו לעולם הבא: **מי נקטי ליה ביד מאן מרמי ליה** (ז). אם אוחז אני בידו להביאו לעולם הבא מי יקחנו מידי. מרמי לשון נוטל מידי ויש לו דוגמא בספסים (דף י.) מרמוני מרמייה מיניה גבי כבר בפי עכבר: **מאן.** כמו מנאי לשון קצר הוא: **אומר הפסח.** של גיהנם לא עמד לפניך רבינו בצוארך להוציא אחר מאם: **לדעתם לא נאמר.** אלמא בדשעיי עסיקינן וקאמר הכי אחזך: **הטי אזנך.** לשמוע ואת מעשיהם שבחי ואל תלמדי אותן: **גדול.** היודע ליזהר [שלא ילמוד] ממעשיו) יכול ללמוד תורה מפיו: **אחלא.** פרי המיצון הנאכל בתמרה: **שיחלא.** גרעינה המזרקת: **[השתא קאמר].** עכשיו אמע לקולך ואמר שמועה מפיו: **קלני מראשי.** רבי מאיר אומרה במסכת סנהדרין (דף מו.) במדרש כי קללת אלהים תלוי (דברים כא) קל ליה (ז) מיני קל וליגנא מעליא כיון הדבר כלפי מעלה קלני מזרועי כבד אני מזרועי שילבתי זה שמת בעונו: **ותלי בעיבורא דדשא.** נשען על הדריס: **ברננן.** בתלמידים היוצאין לתרבות רעה: **שוקלין.** לדרוש קל מחמור וחמור מקל לפי המשקולת של ק״ו: **כמגדל הפורח באויר.** ר״מ שדולסין גוהנו של למ״ד ודולסין בו כל זאת וי״ל מגדל דור הפלגה. ולי נראה מגדל הפחות לאויר גרסינן והן מהלכות אהלות מגדל של עץ שקורין משטיי״ר ועומד בפתח ופתחו פתוח לנקעה או לאחר שהוא אויר במסכת אהלות (פ״ד מ״ו) ישנה מאנה מגדל האומד באויר: **ד׳ הדיוטות.** בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי בפ׳ חלק: **עינא היתה בלבם.** רשעים היו מימיהם: **אחר מאי.** מפני מה בא לידי כך ולא הגיעה תורתו עליו: **זמר יווני לא פסק מביתו.** והיה לו להיות בשביל חורבן הבית כדכתיב בשיר לא ישתו יין (ישעיה כד): **נושרין מחיקו.** קודם שהפקיר עצמו לתרבות רעה אלמא טינא הוות בלבו: **כל עמר דנחית ליורה סליק.** כל אמר שניתן ליורה של סממנין לצבוע עולה לו לצבעו או אינו עולה כלומר כל הלומדים לפני חכמים עולה להן תורתן להגין עליהן מן החטא (ח): **כל דנקי אגב אימיה.** (ט) שלא נתלכלך בגיהה עולה לו לצבעו כלומר כל שירלאת חטאו קודמת לחכמתו עולה לו כן נראה בעיני. ורבותי מפרשין כל עמר דנחית ליורה סליק כל שירד לידון בגיהנם עולה אגב אמו אמר בן יומו שלא נרמס בטיט עולה לו הצבע כלומר שיש זכיות בידו עולה: מאי

הא בגדול הא בקטן. והא דרש פ׳ בתרא דמו״ק (י) (דף יז.) דהוו סנו שומעניה דשמתיה רב יהודה איכא למימר דקטנים הוו דגרסי קמיה וחייש׳ דלמא מימשכי אי נמי אפילו הוו גדולים נידהו רב יהודה כיון שמלא מקום לנדותו וכדין היה כיון דסנו שומעניה. הר״ר אלחנן: **כל עמר דנקי נחית** (כ) **אגב אימיה.** כלומר מי שירלאתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת ודואג ואחיתופל דלא מגני להו תורתן לפי שלא היה להם ירלאה כלל כדלאיתא בסוטה פרק נוטל (דף כא.):

כנני

לינוקא פסוק לי פסוקך א״ל [1]ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך עיניך לשוא תתיפי וגו׳ עייליה לבי כנישתא אחריתי עד דעייליה לתליסר בי כנישתא כולהו פסקו ליה כי האי גוונא (א) לבתרא א״ל פסוק לי פסוקך א״ל [2]ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו׳ ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה אשתמע כמה דאמר ליה ולאלישע אמר אלהים איכא דאמרי מכינא הוה בהדיה וקרעיה ושדריה לתליסר בי כנישתי ואיכא דאמרי אמר אי הואי בידי סכינא הוה קרענא ליה כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לידייניה ולא לעלמא דאתי ליתי לא מידן לידייניה משום דעסק באורייתא ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא אמר ר״מ מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי מתי אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דר׳ מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר אמר ר׳ יוחנן גבורתא למיקלא רביה (ב) חד הוה ביננא ולא מצינן לאצוליה אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מאן אמר מתי אמות ואכבה עשן מקברו כי נח נפשיה דר׳ יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא ספדנא אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בת מי את אמרה לו בתו של אחר אני אמר לה עדיין יש מזרעו בעולם והא כתיב [3]לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו אמרה לו (ג) זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו מיד ירדה אש וסכסכה ספסלו של רבי בכה ואמר רבי ומה למתגנין בה כך למשתבחין בה על אחת כמה וכמה ור״מ היכי גמר תורה מפומיה דאחר והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (ג)מאי דכתיב [4]כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבאות הוא [8]אם דומה הרב למלאך ה׳ צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו אמר ר״ל ר״מ קרא אשכח ודרש [5]הטו אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי רב חנינא אמר מהכא [6]שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגו׳ קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן רב דימי אמר אמרי במערבא ר״מ (ד) אכל תחלא ושדא שיחלא לברא דרש רבא מאי דכתיב [7]אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו׳ למה נמשלו ת״ח לאגוז לומר לך מה אגוז זה אע״פ שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף ת״ח אע״פ שסרח אין תורתו נמאסת אשכחיה רבה בר שילא לאליהו א״ל מאי קא עביד הקב״ה א״ל קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דר״מ לא קאמר א״ל אמאי משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר א״ל אמאי ר״מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א״ל השתא קאמר מאיר בני (ה) אומר (ו)בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי כל דמן של רשעים (ז) ק״ו על דמן של צדיקים שנשפך אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי א״ל (ז) שיננא מאי קא בכית א״ל מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן (ט)[8]איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה איה סופר את המגדלים שהיו שונין ג׳ מאות הלכות במגדל הפורח באויר ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן (ו)ג׳ מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תהוי עלן א״ל שיננא טינא היתה בלבם אחר מאי זמר יווני לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו שאל נימוס הגרדי את ר״מ כל עמר דנחית ליורה סליק א״ל כל מאן דהוה נקי אגב אימיה סליק כל דלא הוה נקי אגב אימיה לא סליק ר״ע עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר [9]משכני אחריך נרוצה ואף רבי עקיבא בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להם הקב״ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי מאי

ניהנם. מתי אמות ואפסיק עשן מקברו. ור׳ מאיר היכי הוה גמיר מאחר והכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבאות הוא וא״ר יוחנן אם דומה הרב למלאך ה׳ צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. ואע״ג דאמרינן ר׳ מאיר קרא אחרינא אשכח וסמך עליה דכתיב הטו אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי מכלל שיש לך לקבל תורתו ולא דעתו. ואמרינן קשו קראי אהדדי ושנינן הא דאמרינן אם דומה הרב למלאך ה׳ צבאות בקשו תורה מפיהו בקטן דעביד כדעתיה דרביה דחיישינן דלמא מפיק ליה לתרבות רעה אבל גדול דכדעתא דנפשיה קא עביד הטו אזנך ושמע דברי חכמים וגו׳ דאמר אליהו דאמרי בתיבתא דרקיעא שמעתא מכלהו רבנן. ושמעתתיה דר׳ מאיר משום דגמר מאחר לא אמרי הלכתא אפילו גדול ללמוד תורה מחבירו ירא שמים טפי עדיף ליה. פי׳ שיחלא קליפתה שהיא כסותה ותיקה. פי׳ כמגדל הפורח. משנה ידועה היא. קלני מראשי קלני מזרועי כבר פירשנוה בסנהדרין. פי׳ בעברא דדשא בבריח הדלת. אף ר׳ עקיבא ביקשו המלאכים לדחפו אמר הקב״ה הניחו לזקן זה ראוי הוא להסתכל

א מיי׳ פ״ד מהלכות ת״ת הלכה ח טושע״ע י״ד סי׳ רמו סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְאַתְּ שָׁדוּד מַה תַּעֲשִׂי כִּי תִלְבָּשִׁי שָׁנִי כִּי תַעֲדִּי עֲדִי זָהָב כִּי תִקְרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי מָאֲסוּ בָךְ עֹגְבִים נַפְשֵׁךְ יְבַקֵּשׁוּ: ירמיהו ד ל
2. וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי וְתִשָּׂא בְרִיתִי עָלֵי פִיךָ: תהלים נ טז
3. לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בְּמְגוּרָיו: איוב יח יט
4. כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דָעַת וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ יְיָ צְבָאוֹת הוּא: מלאכי ב ז
5. הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי: משלי כב יז
6. שִׁמְעִי בַת וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ: תהלים מה יא
7. אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הִנֵּצוּ הָרִמֹּנִים: שיר השירים ו יא
8. לְבַדָּהּ יְהֻגַּד אִמָּהּ אֵיזֶה סֹפֵר אֵיזֶה שֹׁקֵל אֵיזֶה סֹפֵר אֶת הַמִּגְדָּלִים: ישעיהו לג יח
9. מָשְׁכִנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ: שיר השירים א ד

גליון הש״ס

רש״י. ר״ה ומי יוני יבו׳ דכתיב בשיר. עיין גיטין דף ז ע״ב:

לעזי רש״י

מישטיי״ר. אורן כלים.

רבינו חננאל

שברם. ודאי דבדק אחר בינוקי משום דהוה ר׳ מאיר מפצר ליה לחזור בתשובה ולא היה לבו חפץ וא״ל שמעתי מאחורי הפרגוד והוא מעיקרא טינא היתה דלא פסק זמר יווני מביתו ובשעה שהיה עומד מבהמ״ד הרבה ספרי מינין היו נושרין מחיקו ויצא לתרבות רעה. זה שאמר ר׳ מאיר מתי אמות ואעלה עשן מקברו כלומר ידין אותו הקב״ה באש יוקדת מעלה עשן כדי שיתכפרו לו עונותיו ויזכה לעונה״ב וכיון שהגיע ר׳ מאיר למות ביקש רחמים על זה וקבל תפלתו וכיון שמת עלה עשן מקברו של אחר. ור׳ יוחנן אמר חד הוה כאן. כלומר אחד מן חכמי [בית] מדרשינו חטא אין בנו זכות לפני הקב״ה להצילו מדינה של

(א) גב׳ כי האי גוונא לבתרא: (ב) שם גנוסתא למיקלא ליה בבורא חד הוה וכו׳ לו נקטי ליה ביד: (ג) שם אמרה לו רבי זכור לתורתו וכו׳ ידיה לא שם מן השמים וסכסכה וכו׳ ומה למתגנין בתורה כך: (ד) שם ר׳ מאיר אשכח תמרי אכל תחלא: (ה) שם מאיר כני כך הוא אומר: (ו) שם של רשעים שנשפך ק״ו על דמן: (ז) רש״י ד״ה לו עקטיה וכו׳ מאן מרמי ליה מאן אם אומה: (ח) ד״ה כל עמר וכו׳ מן החטא או לא והס״ד: (ט) ד״ה כל דנקי אגב אימיה צמר בן יומו שלא נתלכלך כשהוא גיהה וכו׳ כלומר מי שיש זכיות: (י) תוס׳ ד״ה הא בגדול וכו׳ והא דרש פ׳ בתרא דמו״ק בההוא צורבא מרבנן דהוו קנו: (כ) ד״ה כל עמר דנקי אגב כל״ל ותיבת נחית נמחק:

מוסף רש״י

בזמן שאדם מצטער. שפוטעונות בא עליו בעונו (סנהדרין מו.). שכינה מה לשון אומרת. בא״ה לשון היא קוכלת ומתנודדת עליו. קלני מראשי קלני מזרועי. כמו שהאדם שיגע ועיף אומר לאלי ככד עלי וזרועי ככד עלי (שם). שהיו סופרים כל אותיות שבתורה. שהיו בקיאים בחסרות ויתרות (סנהדרין קו.). שוקלים קלין וחמורין. יודעים לדרוש בקל וחומר (שם). במגדל הפורח באויר. מתג עליונה שלמעלה מן הלמ״ד מפני מה כפופה למטה. לשון מ״ר מפי השמועה. ל״ג במגדל הפורח באויר. הנכנס לאהל העמים בשדה מיבה ומגדל אם הוא טמא אם לא, ל״ל ג׳ מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כיסוי להעמיד מגדל באויר, כגון שגם מאות הלכות בנגעים קשורין, דאמרן בפרקין דלעיל (פס קח.) ולמורי נראה דה״ג שגם מאות הלכות במגדל העומד באויר, ומשנה אחת בהלכות (פ״ד מ״ו) דמשתעי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בתוכה כלים שבתוכו טמאים וכן נראה לר׳ (סנהדרין קו.).

הגהות הב״ח

(א) [מ״ק יז. ע״ש], (ב) [סנהדרין מו.], (ג) [ובעיון עכך שן פירש שיגע מחודד בתלמוד מלשון מן שנון ר״ל גדול הסיעים ובשיטה מקובצת כתובות יד. פירש לפי שסיעו גדולות קרי ליה שיגע ע״ש], (ד) [ברכות לו. וב״ע], (ה) [סנהדרין קו.], (ו) [סס ג.], (ז) [ס״ל: היודע ליזהר בעשיו], (ח) [סנהדרין מו.].